

Stech-
flechte!

1 Weismanni f. Christ. Erbsh. f. iusta rationes
collectionis Canonice Scripturarum
Sacrarum, contra modernas quasdam
objectiones vindicatio, Tubingæ
1737.

2 Specimen Magni Nichilii in rebus
vestri religionis, Tubingæ 1739.

3 Diff. de veritate divina, fuerit
sicut expulsa, tamen usque recurrit
Tubingæ 1740.

4 Varia Sacra, Tubingæ 1738.

5 Renovata exceptioes contra
divinam institutionem Baptismi et
3. Cene, Tubingæ 1736.

Responsiones Speciales ad Georgii
Bulli objectiones de justificatione
fidei, Tubingæ 1733.

ד"ר

21

DISSERTATIO PHILOLOGICA

QVA EX

ZACH. III. 8.

IOSVAM SVMMVM
IVDAEORVM SACERDOTEM
EIVSDEMQUE SOCIOS

אנשי משה

APPELLATOS

SISTIT

EAMQUE

DIVINA ANNVENTE GRATIA

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO

SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO

DOMINO

GVILIELMO HENRICO

DVCE SAXONIAE IVLIACI CLIVIAE MONTIVM AN-
GARIAE ET WESTPHALIAE COMITE SAYNAE ET
WITGENSTEINII RELIQUA

BENEVOLO SVPERIORVM INDVLTIV

IN ACADEMIA SALANA

DIE XIX. APRIL. MDCCXLI.
MODESTO ERVDITORVM EXAMINI

SUBIICIT

P R A E S E S

M. IOSEPH. CHRISTOPH. WERNER

EISENBERGENSIS

R E S P O N D E N T E

MICHAELE GEYWITZ

VLMA - SVEVO.

IENAE LITTERIS SCHILLIANIS.

DISSERTATIO PHILOLOGICA

IN

SYMMONY
IDAEORVM SACERDOTEM

EIVSDEM SOCIOS

APPELLATOS

STATIT

DIVINA

RECTORE MAGNifico FISSINGO

SERENISSIMO PRINCIPIS AC DOMINI

D. O. M. N. O.

WILHELMO HENRICO

PROFESSORE CIVILIS MENTIS

ET RECTORI UNIVERSITATIS

WILHELMINAE RAVENNAE

RECTORI UNIVERSITATIS

WILHELMINAE RAVENNAE

RECTORI UNIVERSITATIS

WILHELMINAE RAVENNAE

RECTORI UNIVERSITATIS

WILHELMINAE RAVENNAE

RECTORI UNIVERSITATIS

WILHELMINAE RAVENNAE

RECTORI UNIVERSITATIS

WILHELMINAE RAVENNAE

RECTORI UNIVERSITATIS

WILHELMINAE RAVENNAE

RECTORI UNIVERSITATIS

WILHELMINAE RAVENNAE

RECTORI UNIVERSITATIS

WILHELMINAE RAVENNAE

RECTORI UNIVERSITATIS

WILHELMINAE RAVENNAE

RECTORI UNIVERSITATIS

WILHELMINAE RAVENNAE

VIRO

MAGNIFICO SVMME VENERABILI ATQVE
EXCELLENTISSIMO

DOMINO

ERNESTO SALOMONI
CYPRIANO

THEOLOGO DOCTORI CELEBERRIMO
SERENISSIMI AC CLEMENTISSIMI DVVIS GOTHA-
NI A RERVM SACRARVM CONSILIIS
ATQVE SVPREMI SENATVS ECCLESIASTICI
QVI IRENOPETRAE SEDET VICARIO
PRAESIDI ET CONSILIARIO
GRAVISSIMO

PATRONO MEO

PIE DEMISSEQVE VENERANDO.

PARITER AC
V I R O
MAGNIFICOSVMME REVERENDO ATQVE
EXCELLENTISSIMO
D O M I N O
CHRISTIANO LOEBERO
S. S. THEOLOGIAE DOCTORI
CELEBERRIMO

SERENISIMI AC CLEMENTISSIMI DVCIS GOTHANI
A RERVM SACRARVM ET SENATVS ECCLESIA-
ASTICI ALTENBURGENSIS CONSILII
GRAVISSIMO
ET ECCLESIA RV M PRINCIPATVS ALTENBURG.
EPHORO GENERALI

PATRONO MEO
PIE DEMISSEQVE COLEND O.

VIRI
MAGNIFICI SVMME REVERENDI
ATQVE EXCELLENTISSIMI
PATRONI PIE DEMISSEQVE
COLENDI.

Non potui a me impetrare, quin
VOBIS hoc summae reuerentiae,
quam in VOBIS colendis mihi constitui,
publicum documentum offerrem atque
dedicarem. Nam me mouet splendor

) 3

VE-

VESTRAE dignitatis, admirabili virtute,
singulari fide et incomparabili plane eru-
ditione partae: mouet incredibilis VE-
STRA in assiduos litterarum sacrarum
cultores beneuolentia: mouet tandem
summa mea pietas, qua VOS semper
colo et veneror, et quae mihi in specie
calcaria quasi admouet, vt VOBIS, PA-
TRONI MAXIMI, studiorum meorum
rationem reddam, eorundemque specimen
quoddam deuoto animo mittam. Suscipia-
tis itaque serena fronte hanc leuem pietatis
et deuotae mentis tabulam, quam iam iam
suspendo; ac eam ita suscipiatis, vt VE-
STRAM in me beneuolentiam, data oc-
casione, reuera cognoscam. Nam in
patrocinio VESTRO non vltimam salu-
tis meae partem pono. Quamobrem
VOS

VOS, per benignitatem VESTRAM
VOBIS innatam oro atque obtestor, vt
me ac studia mea et salutem meam VO-
BIS semper habeatis commendatissima.
Nulla de re laborabo magis, nulli rei
studebo magis aut seruiam diligentius,
quam vt VESTRAM in me beneuolen-
tiam gratissimo animo semper agnoscam,
Deumque, a cuius nutu, voluntate et im-
perio omnia pendent, ardentissimis im-
plorem precibus, vt VOBIS omnem et cor-
poris et animi salutem impertiatur, VOBIS-
que ad obeunda splendidissima munera, in
quorum functione magni capiendi sunt
labores, grauissimae sustinendae curae, et
perpetuae obeundae vigiliae, sufficientes
vires clementer suppeditet, vt tota eccle-
sia orbisque Christianus, vniuersa respu-
blica

blica litteraria, omnesque VESTRI cli-
entes, in quorum censu et ego locum ha-
beo, vberimos VESTRAE fidei, erudi-
tionis ac benevolentiae fructus diu adhuc
colligere possint. Valet, VESTROque
Patrocinio summo dignamini.

MAGNIFICORVM NOMINVM
VESTRORVM

observantissimum cultorem

M. Ioseph. Christoph. Werner.

ille adparatus Leuiticus adumbrare debebat, acri et intento animo contemplandum, serio excitatum, in visione quadam (*) exhibitum fuisse, ex tertio hoc capite luculenter adparet. Quis vero per Iosuaam sit intelligendus, interpretes disquirunt. Zacharianorum vaticiniorum circumstantiae neminem admittunt, nisi Iosuaam, filium Iozadaki (**), quippe qui ex Babylonia, captiuitate nimirum, in qua ipse cum reliquis Iudaeis haectenus adseruatus erat (***), soluta, cum Zorobabele, et

(*) Nam dicit propheta versu 1. ויראני את יהושע הכהן הגדול עומד לפני מראך יהוה והשטן עומד על ימינו לשטנו: *Et videre me fecit* (angelus c. II.) *Iosuaam sacerdotem magnum, stantem coram angelo domini, et satan stabat ad dexteram eius, ut ipsi aduersaretur.* Haec visio non erat *visio ocularis*, ac si propheta verum Iosuaam coram tribunali diuino stantem, reuera oculis suis, aut vti IVSTINVS MARTYR *in dialogo cum Tryphone Iudaeo* p. 343. I. A. loqui amat, *in libro 1/2* viderit; sed erat potius *visio prophetica*, qua Iosua, qui cum Zorobabele templum reaedificare, et ultimumque diuinum ordinare debebat, a diabolo variis modis impugnatus, vexatus, et quasi accusatus, a Deo autem in gratiam receptus, et in pontificatum restitutus, prophetae, sub emblemate alicuius coram iudicio accusati et deinde absoluti, tanta virtute repraesentabatur, ut ipse quasi

iram tribunali diuino stantem reuera vidisse, sed sententiam de Iosua latam, et admonitionem pariter ac promissionem adiectam etiam auribus percepisse. De huius generis visionibus conferri praeter alios posunt, IO. H. HOTTINGER *vs in thes. philol.* p. 569. sq. et WOLFFG. FRANZIVS *in tr. de interpretatione scripturae* s. pag. 450. sq.

(**) Esr. III. 2. 8. Neh. XII. 26. Hagg. I. 1. 1. Paralip. V. (hebr.) 41. Zach. VI. 11. Ecclesiastici c. XLIX. 14.

(***) Iosuaam vero, mandato Nebucadnezaris, in fornacem ignis ardentis coniectum, et per diuinam gratiam ex incendio miraculosum sin modum liberatum fuisse, nulla satis firma monstrari potest ratione. Sunt quidem, qui teste MATTH. FRID. BECKIO *in notis ad TARGVM II. LIBR. PARALIP. cap. XXIIII. 3. pag. 267. ex loquendi ratione* v. 2. de Iosua

et aliis, quos **ESRAS** (*) et **NEHEMIAS** (**) recen-
sent, in Iudaeam redux factus, primas in rebus sacris
tenuit. A nostris partibus non stat **R. ABARBANEL**,
qui non Iosua, sed eius posteros sub ipsius nomine
commemoratos, nimirum Mathathiam (***) et filios
eius (*) filios Chasmonaeorum, (**) prophetae reprae-
sentatos fuisse, persuasionem sibi induit. Nam ver-
ba eius ita sonant: (***): **והנה קראה ימינו את זרע יהושע**
רוצה

A 2

Iosua adhibita: **הלוא זה אודי**
מצל מאש i. e. *nonne hic est ti-*
tio ex igne ereptus, id elicere
conantur; prout ipsa allegata
PARAPHRASIS CHALDAI-
CA, quae l. c. catalogum homi-
num ex incendio liberatorum
exhibet, inter eos expressis ver-
bis Iosua recenset. Ast res
neutiquam ita se habet. Nam
haec phrasia est metaphorica, et
notat hic aerumnosum captiui-
tatis statum, ex quo Iosua, tan-
quam ex igne eripiebatur. Coll.
Thren. IV. 8. V. 10. Amos IV.
II. Quemadmodum vero li-
gnum ardeas ab igne remouet-
tur, hunc quidem in finem, vt
forsitan in alios vsus referuetur:
ita Iosua ex captiuitate, tan-
quam ex igne extrahebatur, vt
Hierosolyma veniens templum
aedificaret, et sacerdotio fun-
geretur. Hinc **R. DAVID KIM-**
CHI in h. l. quem **R. IACOB**
ABENDANA in **מכלל יופי**
laudat, hanc phrasin praeclare
ita exponit: **שנצול מאש**
הגלות לבא לירושלים ולבנות

הכית ורכהן כו i. e. *quod ere-*
ptus sit (Iosua) ex igne deporta-
tionis (captiuitatis) vt veniret
Hierosolyma, et aedificaret tem-
plum, et ibi sacerdotio fungere-
tur.

- (*) *Capite II.*
- (**) *Cap. VII. XII.*
- (***) *I. Macc. II. v. i. coll.*
I. Paralip. XXIV. 7. (hebr.).
De Mathathia conferri potest
IO. ERARD. FVLLONIVS in
comm. in lib. I. Maccab.
- (*) *I. Maccab. II. 2. 3. 4. 5.*
- (**) *De filiis Chasmonaeorum*
legi merentur IOSEPHVS Lib.
XX. antiquit. Iudaic. p. m. 701.
et Lib. XIV. circa fin. IO. ER-
ARD FVLLONIVS l. c. **IO.**
HENR. HOTTINGERVS in
thesauro philologico, pag. 523.
HEIDEGGERVS in *encheiridio*
bibl. pag. 402. 403, qui prae-
sertim rationem denominandi
considerationi subiicit.
- (***) *In commentario in*
נביאים אחרונים in prophetas
posteriores. in h. l.

רוצה לומר מתורה כ"ג ובניו בני חשמונאי שהם היו
 מזרעו של יהושע הכהן הגדול כי למעלתם וגבורתם
 המשילם כאלו היו יד ימינו של הכהן הקדוש הרוח
 ואפשר לפרש ויראני את יהושע שהראה לו זרעו מתתיה
 ובניו בני חשמונאי כי להיותם זרעו וזרעו חלציו זכרם
 : בשמו i. e. Nam ecce vocavit dexteram eius semen (posteror)
 Iosuae, i. e. Matthiam, sacerdotem magnum, et filios eius,
 filios Chasmonaeorum, qui fuerunt ex posteris Iosuae, sacerdotis
 magni. Nam propter dignitatem eorum et robur eorum compa-
 ravit eos cum manu dextera sacerdotis istius sancti (*)-- Et
 potest exponi ויראני את יהושע et ostendit mihi Ios-
 uam, quod ostenderit ipsi posteros eius, Matthiam, filios
 eius, filios Chasmonaeorum. Nam propterea, quod essent pos-
 teri eius, et exiissent ex lumbis ipsius, commemoravit eos sub
 nomine ipsius. Verum enim vero R. ABARBANEL rem,
 vt ita loquar, acu non tetigit: et licet posterius alicuius
 sub nomine ipsius interdum commemorentur (**): tamen nulla
 satis firma adferri poterit ratio, cur hic Iosuem ipsum
 abiiciamus, et ad posteros eius confugiamus.

§. III.

Iosuem, filium Iozadaki hic praecise indigitari,
 facili negotio monstrari potest. Nam primo, nulla
 adparet necessitas, vt a sensu proprio recedamus et
 ad impropiam deueniamus significationem. Deinde,
 si tam occasionem, quae Zachariae ad vaticinan-
 dum suppeditata est, quam scopum, quem ipse sibi
 prae-

(*) Dextera manus honorati-
 or sinistra habetur. Hinc R.
 SALOM. BEN MELECH ad
 Gen. XXXV. 18. testatur שהימין
 נכבד וחכיב על הארם
 quod dextera honorati-
 or et amabilior sit homini sinistra.
 Conf. IO. CHR. EINIGK in

diff. de manu dextra honora-
 tiore.

(**) Sic posterius Iacobi reuera
 sub nomine יעקוב occurrunt Pf.
 XIV. Ier. XLIV. 2. Ier. XXX. 10.
 XLVI. 27. vti ABARBANEL
 l. c. prolixius monet.

praefixum habuit, in subsidium vocamus (*), sub nomine Iosuae talis vir proponitur, qui ex captiuitate Babylonica liberatus in Iudaeam rediit (**): sub quo tanquam rerum sacrarum antistite, cultus Leuiticus per captiuitatem interruptus et longo interuallo intermissus, quasi reuocari et restaurari coepit (***) : quem Zacharias cum Haggaeo ad templi Hierosolymitani structuram omni opera, omni cura, omnique diligentia procurandam mandato diuino excitauit (*): qui templum reaedificandum reuera curauit, et etiam hac in parte sacerdotium Christi, templum spirituale aedificaturi, expresse adumbrabat (**). Haec praedicata non aliud admittunt subiectum, quam ipsum Iosua, in quo ista omnia concurrunt; sed ea non quadrant in Mathathiam, eiusque filios, quippe qui post C. B. iam diu solutam, et post templum reaedificatum, vita et sacerdotio fungebantur. Tantum praeterea abest, vt per manum dexteram Iosuae, eius posterius simpliciter indicentur, vt potius propheta indiget locum, quo ipse aduersarium stantem vidit.

A 3

(*) Occasio, quae Zachariae ad vaticinandum suppeditabatur, erat templi et cultus diuini restauratio sub Zorobabele et Iosua, filio Iosadaki, instituenda. *Esr.* III. 2. §. V. 1. 2. VI. 14. 15. 16. coll. *Hagg. cap.* I. Zacharias nimirum, et Haggaeus, qui quidem (coll. *Hagg.* I. 1. et *Zach.* I. 1.) duobus mensibus isto prior est, mitrebantur, vt in genere Iudaeos ad poenitentiam excitarent; in specie vero Serubabeli, Iosuae, et toti populo ad reaedificandum templum, et restaurandum

cultum diuinum calcaria admo-
uerent, et eos simul ad res N.
T. et ad Christum per hunc Le-
uiticum cultum adumbratum
manuducerent.

(**) *Zach.* III. 2. Vide quae
ad h. v. §. II. not. *** dicta sunt.
Coll. *Esr.* I. et II. 1. 2.

(***) *Esr.* III. 2. sq. et *Zach.*
III. 7. *Hagg.* I. 12. 14. &c.

(*) *Esr.* V. 1. 2. it. cap. VI. 14.
Hagg. I. 12. 14. H. 5. &c.

(**) *Zach.* VI. v. 12. 13. qui
locus legi et perlegi meretur.

dit. (*) Rebus sic se habentibus Iosuaam ipsum iure meritoque retinemus.

§. IV.

Ad socios Iosuae ordine progredimur, qui in hebraeo textu denotantur per vocem רעים. Hoc nomen plurale descendit a singulari רע (**), quod ex radice רעה significationem suam adsumit, ex quiescentibus secundâ radicali vero, uti monent BURTORFFIUS (***) et BURCKLINVS (*), formam habet (**), Verbum רעה vero notat *pascere* vel *se* vel *ali-*

os

(*) Quum ea, quae de Iosua h. c. praedicantur, sub emblemate processus iudicialis proponantur, haec phrasis: **ושטן** : **עומר על ימיו לשטן** : etiam ex more iudicii, iuxta quem, monente ad h. l. **COCCCEO**, actor, aut, uti **TARNOVIUS** vult, iste, qui causâ superior erat, ad dexteram rei statuebatur, non incommode potest deduci et explicari; id quod magis confirmat locus parallelus Pf. CIX. v. 6. de quo **MART. GEIERVS** in *comment. in h. l. DACHSELIVS* in *bibliis accent.* in h. l. et **LVDOVICVS** de **DIEV**, in *critica sacra* in h. l. conferri merentur. Praeterea per hanc phrasin ostenditur, quam indefessò studio, quanta astutia, quam vehementi impetu diabolus Iosuae, cui templi reaedificandi et cultus diuini restaurandi cura incumberebat, aduerfatus fuerit. Nam manus dextera quemadmodum aptissimum agendi instrumentum est: ita locus ad dexteram commo- distimus est ei, qui alium in opere suo promouere vult, vel impedire. Amicus itaque a dextera nobis fiat, ut nos eo melius iuuat et protegat. Pf. XVI. 8. CIX. 31. CXLII. 5.; inimicus vero ad dextram esse dicitur, ut id, quod in nobis firmum est, turbet ac debilitet **Hiob XXX. 12.**

(**) Non desunt, qui רעים a singulari רעה formae dageschatae deducunt, ita ut ex Coniug. Piel רעה (Iud. XIV. 20.) descendat. Et ita etiam manet (...).

(***) In Lexico. Hebr.

(*) In Lexico Hebr. Mnemonico.

(**) Exinde apparet cur (...) incremento finali accedente, maneat. Nam includit quasi litteram י, quae alias inserta, **Hiob VI. 27.** inuenitur, et est vocalis impura.

os (***) , deinde metaphorice , *consociare se* , *socium se praebere* . (*) Quae cum ita sint , רע in genere et in sensu latiori notat *istum* , *qui nobiscum communi quasi pabulo fruitur* ; aut *qui* , vt MARTINI GEIERI (**) verbis vtat , *communi pabulo* , *pastore Deo* , *communi orbis* , *urbis* , *aut familiae stabulo nobiscum fruitur* , *sive ille sit conterraneus* , *sive sodalis* , *sive peregrinus* (***) . In specie et in sensu angustiori haec vox denotat *amicum* , *quocum familiariter vivimus* , *et socium* , *quocum nobis intercedit negotium et conuersatio* (*) . Praeclare id annotauit R. SALOMO BEN MELECH (**) , dicens ita : רעהו וקרובו הוא שיש לו i. e. *socius et propinquus est* , *cum quo intercedit illi acceptio et datio* , *aut est vicinus eius* ; vbi משא ומתן indicat , *commercium* , *negotiationem* ; prout haec loquendi ratio , non minus ac משקל ומטרא (***) apud Hebraeorum doctores , teste IO. BVXTORFFIO (*) faepius occurrit . Hic angustior vocis רע sensus etiam in nostro textu adhibendus est . Nam verba ,

(**) Psalm XXXVII. 3. Ion. III. 7. Ezech. XXXIV. 23 &c.

(*) Prou. XIII. 20. רועה ורועהו *qui se associat stultis* . TARGVM habet. רמתחבר *et qui associatus stultis* . SYRVS vero vertit

סגל-סגל *qui ambulat cum stulto* it. Prou. XXIX. 3. vbi TARGVM rursus pro רועה רועהו adhibet vocem רמתחבר &c.

(**) In comment in Psalm XXXV. 14.

(***) Exod. XX. 17. XXII. 13. Leuit. XIX. 18. quem postferio-

rem locum SEB. SCHMIDIVS in collegio biblico priori pag. 262.

sq. solide exposuit.

(*) Prou. III. 29. et XVII. 17.

2. Sam. XV. 37. XVI. 16. 1. Reg.

IV-5.

(**) In מכלל יופי ad Ps. XV.

v. 3.

(*) Hanc phrasin inuenimus etiam in Chald. paraphrasi I.

Chron. IV. 10. vbi haec verba extant

ותוי ירדו עמי במשקל ומטרא i. e. *su mecum manus tua*

in accipiendo et dando . i. e. *in negociando* , vti BECKIVS bene

vertit.

(*) In Lexico Talm-Rabb. p.

1400. 1353. 1409. 2515.

bus focii Iosuae לפני יהושע *sedentes coram Iosua* dicuntur, restrictionem significationis manifesto suppeditant. Hinc רע idem valet ac חבר *socius*. CHALDAEVS PARAPHRASTES, et SYRVS INTERPRES vocem רעים in nostro textu, reuera etiam per שמע כען יהושע; quorum ille habet: **מִסְכָּלִים וְיִסְכָּלִים**; כהנא רבא את וחבריה **כִּסְנָן זְכָן אֲנִי סַנְבִּינִי**. Ita רעים notat focios, quibuscum Iosuae aliquid negotii intercedebat.

§. V.

Circa hos focios Iosuae ferra contentionis maximo reciprocatur opere. Queritur, qui per hosce focios Iosuae intelligantur? Non pauci Haebraeorum doctores, vti R. SALOMO BEN MELECH id annotat (*), adsumunt Chananiam, Missaelem et Asariam ex fornace, in quam mandato Nebucadnezaris coniecti erant, miraculosum in modum liberatos. Neque vero ABARBANEL ab hac sententia decedit, sed cum aliis persuasionem sibi induit: **שֵׁאמַר זֶה עַל הַנְּחִיָּה מִיִּשְׂרָאֵל וְעוֹרִיָּה שֶׁאִשֶּׁר שִׁיִּצְאוּ מִכַּבֶּשֶׁן הָאֵשׁ הֵלְכוּ אֶצֶל יְהוֹשֻׁעַ לְלַמֵּד תּוֹרָה וְגוֹ'** i. e. *quod dixerit (propheta) de Chanania, Missaele et Asaria, qui postquam egressi sunt ex fornace ignis, iuerunt ad Iosuum ad discendum legem.* (**) Reliquas doctorum sententias, quae de his focii Iosuae circumferuntur, in medium proferre, superuacaneum duci-

(*) In מכלל יופי in h. l.

(**) Quam inconsiderate R. ABARBANEL hic agat, quis non intelligit? Nam si ille per focios, Chananiam, Missaelem, et Asariam denotari arbitratur, non fieri potest, et hi viri pro

focii Mathathiae, et filiorum eius, filiorum Chasmonaeorum, quos supra (§. 2.) pro Iosua venditavit, haberi possint; quum isti tempore Mathathiae et eius filiorum, in viuis superesse defierant. Abarbanel sibi ipse non constat.

ducimus, quum MATTH. POLVS (*) CORNELIVS 1
LAPIDE (**) CASPAR SANCTIVS (***) et alii hac in
parte otia nobis fecerint; ad quos beneuolum lecto-
rem ablegamus. Nulla vero sententia melior, nulla
scopo prophetae accommodatior nullaque contextui
conuenientior nobis videtur, quam illa, iuxta quam
reliqui sacerdotes sub inspectione Iosuae, rerum sa-
crarum antistitis, cultum diuinum administrantes, in-
telliguntur; quamque viri praeclara eruditionis lau-
de conspicui, PISCATOR. (*) IVNIVS et TREMEL-
LIVS (**) MARCKIVS (***) NEMETH. (*) IO. HENR.
MICHAELIS (**) et IOACH. LANGIVS et alii, cal-
culo suo adprobarunt.

§. VI.

Primum argumentum, quo, per socios Iosuae
reliquos sacerdotes, eius collegas, designari, mon-
strabimus, nobis suppeditat scopus emblematis, quod
Zachariae exhibebatur. Nam hoc emblemate Zacha-
riae indicabatur, quod Deus cultum Leuiticum per-
C. B. intermissum, vsque dum verus noui testamenti
sacerdos (***) veniret, et ita vmbrae veritas succede-
ret, reuocaturus sit atque ratihabitus: et licet dia-
bolus templi structurae, cultusque diuini restauratio-
ni moras et impedimentum adferre, atque rerum sa-
crarum antistitem, reliquorum sacerdotum praesidem,
tam sacerdotio, quam templi restauratione indignum
iudicare, Deoque iniustum reddere conaretur; ipse
B tamen

(*) In synopsi criticorum alio-
rumque s. s. interpretum et com-
mentariorum in h. l.

(**) In comm. in h. l.

(***) In comm. in h. l.

(*) In comm. in h. l.

(**) In notis ad h. l.

(***) In comment. in minores
prophetas. m. h. l.

(*) In prophetia s. Prophetiae
Zachariae explicata. in h. l.

(**) In notis.

(***) Ad Hebr. II. 17. cap. IV.
v. 14. cap. IX. v. 11. cap. VII.
26. &c.

tamen adeo nihil efficeret, vt potius Iosua, sacerdos magnus, si praecepta diuina sollicitè seruaret et partes ipsi mandatas bene obiret, domum Dei gubernare et, vt paucis multa dicam, omnia, quae ad cultum diuinum rite administrandum, et ad gubernationem populi ecclesiasticam pertinerent, procurare et dirigere deberet. Id expresse Iosuae promittitur: (*) *Si in viis meis ambulaueris, et si custodiam meum custodieris*: וגם אתה תרון את ביהי וגם תשמור את הצרו: e. g. tu etiam gubernabis (**), domum meam (***) , et custodies atria mea. Hoc vero erat sacerdotum, et primario sacerdotis magni (*) Quodsi igitur Iosuae, sacerdoti magno, diuini cultus directori, templi inspectori, et in rebus sacris causisque grauioribus diiudicandis praesidi, socii et collegae, quos רעים hic satis commode denotat, adiunguntur, per istos reliquos sacerdotes, sacerdotis magni collegas et coaduersores manifesto indigitari (**) quis non intelligit?

§. VII.

Alterum argumentum, quod ex ipso nostro textu arcesimus, huic sententiae maius adhuc pondus addit.

(*) Versu 7. praec.
 (**) Verbum תרון non denotat solum ius dicere, causam alicuius recipere et cognoscere aut iueri (Ier. V. 28. XXII. 16. Gen. VI. 3. Deut. XXXII. 36. Esf. VII. 25. Pf. LIV. 3. sed notat etiam gubernare, regere, Genef. XLIX. 16. I. Sam. VIII. 5. 6. Iud. XVI. 31. strandum. IONATHAN BEN VZIEL intelligit tantum sacerdotes in templo ministrantes. Nam ita ille habet: ותה את תרון לרמסמשין ביהי i. e. etiam tu iudicabis (reges) eos, qui in domo sanctuarii mei ministrant.
 (*) II. Paral. XIX. v. 11. XXIII. 18. II. REG. XI. 18. Deut. XVII. 12.
 (**) Deut. XVII. 8. 9. XIX. 17. Leuit. X. 10. II. I. PARAL. XIX. 8. II. EZECH. XLIV. 23. 24. HAGG. II. 12.

(***) Domus Dei hic non nuda pro aedificio sumitur; sed in se comprehendit totum cultum Leuiticum in ea admini-

dit. Nam socii Iosuae ibidem praedicantur **היושבים** לפני יהושע *sedentes coram Iosua*. Haec loquendi ratio non nude et simpliciter tales denotat, qui coram Iosua tantum sedebant, aut habitabant; sed, qui potius coram et sub Iosua, publico simul fungebantur munere. Neminem enim, nisi ieiunus in litteris sacris sit hospes, latere potest, quod verbum **ישב**, ut FORSTERVS (***) recte annotat, interdum sit ministrorum, aut eorum, qui sunt in publico quodam officio aut, monentibus IO. GEORG. DORSCHAEO (*) IOH. CONR. DANNAVERO (**) aliisque, speciatim iudicum (***). Quid itaque impedit, quo minus hanc notationem verbi **ישב** hoc in loco retineamus. SYRVS INTERPRES etiam hanc significationem calculo suo adprobat. Nam ille verba **היושבים לפניך** ita transfert: **בסניף סבלי** *stantes coram te*. Haec phrasibus vero est ministrorum (*). Quae cum ita sint, non dubitamus, quin per totam hanc loquendi rationem horum sociorum ministerium coram Iosua indicetur. Quod si vero isti rem suam לפני יהושע habuisse dicuntur, clarius inde apparet, quod hi collegae Iosuae, eius

B 2 quo-

(***) IN LEXICO HEBR. sub **ישב** Cluentio: SEDISTINE index in Fabricium. *Lib. I. Ep. ad fam. ep. IX. §. 13.* Ego, SEDENTE Cncio Pompeio, dixi. Ita apud PLINIVM *lib. VI. ep. XXXIII. §. 3.* Sedebant iudices centum et octoginta et *Lib. ep. vlt. §. 2.* Sedere enim erat iudicum vid. WOWERVS ad *Minucium V. 2.* pag. 30.
(*) *Deut. X. 8. XVII. 12. XVIII. 5.* et 7. v. TARGVM pro **העומדים** adhibet **משמשין** ministrantes. it. I. REG. X. 8. XII. 8. 2. *Chron. IX. 7.*

(*) IN PENTADEC. DIS-SERT. pag. 487.
(**) IN CHRISTOSOPHJA pag. 317.
(***) *Exod. XVIII. 13.* et 14. *Iud. V. 10. II. Paral. XIX. 10.* coll. v. 5. Sic etiam Graecorum, *καθημαι* et *καθίζω* in c. l., et Latinorum SEDERE adhibetur c. c. apud CICRONEM in *Or. pro C. Rabirio Post. modo vos iidem in A. Gabinium iudices* SEDISTIS it. in *Or. pro*

quoque ephoriae et inspectioni, uti loqui amat ABR. CALOVIUS in h. l. traditi fuerint, aut, ut DACHSELIVS (***) id exprimit, sub inspectione eius degerint. Nam vox לפני non minus ac על פני denotat saepius relationem ministrorum aut officiariorum ad superiores et praefectos, a quorum nutu et mandato illi dependent (***). Prout haec vox de sacerdotibus inferioribus in conspectu et sub inspectione summi pontificis officium suum administrantibus, eodem sensu usurpatur. Nam sic de Eleasare et Ithamare, filiis Aaronis, dicitur: **ויכהן אלעזר ואיתמר על-פני אהרון הכהן:** (*) sic Leuitae לפני אהרון munus suum obire tenebantur (**): sic de Samuele adhibetur (***) **והנער שמואל משרת את יהוה לפני עלי:** Rebus sic se habentibus, tales socii hoc in loco commemorantur, qui in conspectu Iosuae, et sub eius inspectione, officio suo fungebantur. Hi vero erant reliqui sacerdotes, quorum caput et praefes sacerdos magnus erat.

§. VIII.

Postquam igitur luculenter perspeximus, quos propheta per Iosuaem eiusdemque socios designauerit, instituti nostri ratio nos etiam monet, ut, cur isti לפני appellati sint, quidue haec verba sibi quaerant, exploremus et demonstremus. Prius vero, quam rem ipsam aggrediamur, quaedam praemittamus necesse est, quae a scopo nostro non aliena sunt, quaeque vel ad hanc phrasin magis illustrandam, vel ad sententiam nostram fortius corroborandam non parum conferunt

§. IX.

(**) *In bibliis accentuatis.*
Part. II. pag. 641.
(***) *Deut. I. 38.*
2. Sam. XVI. v. 19.

(*) *Num. III. 4.*
(**) *Num. III. 6.*
(***) *1. Sam. III. 1.*

§. IX.

Iosua, sacerdos magnus et reliqui sacerdo-
tes, eius collegae sub eius inspectione degentes,
post sacerdotium rursus institutum, serio admone-
bantur, vt non in vmbri tantum haerent, sed ani-
mum ad altiora dirigerent, et sub vmbri typici sa-
cerdotii, verum N. T. sacerdotem, sub illo adumbra-
tum, intuerentur. Id verba, quae phrasin : **כי אנשי**
מוכת המה, et a fronte et a tergo circumstant, lucu-
lenter monstrant. Vis admonitionis omnino perma-
gna est. Nam verba monitoria ita se habent : **שמע** ;
נא יהושע וגו'. Verbum **שמע** hic non nudam soni per-
ceptionem notat, sed soni perceptionem cum atten-
tione, attentionem, quo sensu saepius occurrit (*).
Vis adhortationis per particulam **נא** verbo **שמע**
postpositam magis adhuc augetur. Nam haec post-
positiua particula **נא**, licet ea a SYRO INTERPRE-
TE, LXX. INTERPRETIBVS, et B. LVTHERO non
exprimatur, sua tamen emphasi non plane destitui-
tur. R. DAVID KIMCHI (**) cum CHALDAEO PA-
RAPHRASTE, qui **נא** per **כען** vertit, et aliis, par-
ticulae **נא** eundem quidem valorem attribuit, quam
ארה ; sed addit tamen, quod **נא** significationem
habeat **תחינה ובקשה** *precationis et postulationis*. Res
profecto quoque ita se habet (**). Nam licet **נא**
interdum idem valeat, ac **ארה** ; **ארה** tamen non
semper est nota temporis ; sed saepius animi connotat
affectum (*) Hinc Iosua eiusque socii serio ad attentio-
nem excitantur.

§. X.

Primarium attentionis obiectum, seu res, ad
B 3 quam

(*) Deut. VI. 4. IX. 1. Mich.
III. 1-9.

(**) In ספר שורשים נא

(**) Gen. XVIII. 30. Ier.
XXXVIII. 4.

(*) Ita vt idem valeat, ac
age, agedum.

quam attento animo considerandam Iosuae eiusque
fociis calcaria admouebantur, deprehenditur in ver-
bis agmen versus octaui cludentibus: **כִּי הֲנֵנִי מְבִיא**
: **עֲבְרֵי צִמָּח**. Variis ex rationibus id potest cognosci.
Nam id praeter particulam **כִּי** ostendit particula **הֲנֵנִי**,
quae Iosuaem eiusque socios ad hunc Messiam bene
contemplandum, manu quasi ducit (**): ostendit et-
iam vltimus prophetae scopus, quo christum, toti-
us scripturae sacrae nucleum et centrum proponit.
Nam instituto rursus leuitico sacerdotio, transit pro-
pheta ad complementum, et veritatem illius in Chri-
sto. Per **עֲבְרֵי צִמָּח** nemo nisi Christus denotatur;
qui alias **צִמָּח צִרְקָה** (***) **צִמָּח צִרְיִק** (*) **צִמָּח יַחוּחַ** (**)
vocatur. Ipsa IONATHAN quem R. SALOMO BEN
MELECH in h. l. laudat, id fatetur, cuius verba haec
sunt: **הֵא אֵנָּה מִתִּי יֵה עֲבְרֵי מִשִּׁיחָא וַיְהִיגְלֵי**
seruum meum Messiam adduco, qui reuelabitur; quem R.
ABARBANEL presso pede sequitur (***) dicens: **יְהוּא**
מֶלֶךְ הַמִּשִּׁיחַ שִׁימֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל וְקִרְאוּ צִמָּח לְפִי שְׁהִיחָא
: חוּמֶר מְגוּעַ יֵשִׁי וְנִצַּר מִשְׁרָשֵׁי יִבְרָח וּצִמָּח
rex, Messias, qui regnabit super Israel. Vocauit vero ipsum
צִמָּח, propterea, quod erat virga ex trunco succiso Isai, et surculus
ex radicibus eius, qui florebit et germinabit. Sunt quidem,
qui Zorobabelem intelligunt; idque agunt quidam
Iudaeorum et christianorum. Verum enim vero istos
ipse ABR. CALOVIUS (*) folide reiecit; hos vero in pri-
mis ABR. CALOVIUS ** atro notauit carbone. Bene
ABARBANEL, inter alia haec annotauit: **הִנֵּה זֹרֹבַבֶּל**
כָּבַר בָּא מִבְּבֶל וְהִיחָא שָׂם רֹאשׁ וְנִשְׂיָא עֲלֵיהֶם וְכַבֵּר
: הַתְּחִיל בְּבִנְיָן בִּיתְהוֹת i. e. *Ecce Scrubabel iam venerat et Babe-*
le,

(**) Nam particula **הִנֵּה** seu **הֲנֵנִי** rem euentem facit, ante oculos proponit, et ad attentionem excitat.

(***) Ier. XXIII. 5.

(**) Ier. XXXIII. 15.

(*) Ier. XXIII. 5. Ies. IV. 2.

(**) Ies. IV. 2. Ier. XXXIII. 16.

(***) In comm. in h. l.

(*) In comm. in h. l.

(**) In biblis illustratis in h. l.

le, et princeps illorum gloriosus, incepit instaurare domum Dei. Ne vero falcem meam in alienam messem immiffurus videar, plura de צמח addere nolo; praesertim quum ce-
leberissimi viri nominatim ABR. GALOVIVS (***) IO.
GEORG. DORSCHAEVS (*) IO. FRISCHMUTH (**)
IO. HVLSEMANNVS (***) AVGVST. PFEIFFERVS (*)
aliique hoc stadium iam emensi sunt.

§. XI.

Quae cum ita sint, facili negotio perspicere
possumus, quod in verbis: כִּי אֲנֹשִׁי מוֹפֵת הַמָּחָה argu-
mentum mouens quasi deprehendatur, cuius ope Io-
sua eiusdemque collegae eo fortius ad attentionem
excitabantur; ita vt sensus hic sit: *Quanquam, o Iosua,*
sacerdotium Leuiticum rursus est institutum: tibi tamen non in-
cumbit, vt omnem mentem, omnem cogitationem, omnemque
curam in isto vnice defigas: sed volo et praecipio, vt tu cum re-
liquis sacerdotibus Christum verum N. T. sacerdotem, quem pro-
pediem adducturus sum diligenter contempleris, praesertim,
quum vos estis אנשי מופת המחה Nam haec verba tam ad Io-
suam, quem ad eius socios pertinent. Equidem pro-
nomen III. personae המחה primo intuitu socios Iosuae
tantum indigitare videtur; ast tantum abest, vt Io-
sua, reliquorum sacerdotum, et collegarum caput,
excludatur, vt potius de Iosua idem, quod eius so-
ciis hac in re competit, eodem iure praedicetur.
Nam si iste vna cum collegis suis ad Mesiam atten-
to animo considerandum excitatur (*) non apparet,
cur motiuum, quod in his verbis deprehenditur,
et

(***) In bibliis illustratis in h. I.

(*) In pentadec. dissertat. p.

136.

(**) In dissert. de germine Ie-
houae.

(***) In diff. de viro Zemach.

(*) In dubiis vexatis in Zach.

(*) Non dicitur solum שמוע

אזרח sed adhuc additur
אזרח
Tu, vt nimirum Iosua eo ma-
iorem officii sui haberet ratio-
nem.

nam illi sunt viri idonei (digni), quibus fiant signa, miracula. SYRVS INTERPRES transfert: **קַדְוֵי אֱלֹהִים**
: לְמַעַן לְמַעַן. Nam viri estis miraculi, miraculosi. LXX.
 INTERPRETES reddunt hoc modo: **διότι ἀνδρες** **τεγα-**
τοσκόπου **εἰσίν.** i. e. Propterea, quod sunt viri, qui pro-
 digia obseruant, seu qui ex prodigiorum inspectione fu-
 tura praedicunt (**). B. LVTHERVS ita habet: Denn
 sie sind eitel Wunder. VVLGATVS INTERPRES hac
 ratione vertit: Nam sunt viri portendentes. R. ABARBANEL
 (*) **ר"ל אנשים שנעשו נסים** exponit ita: **ר"ל**
: ומפתיים בעבורהם i. e. Sunt viri propter quos facta sunt
 signa et prodigia. CAROLVS MARIA VEIL (*) reddit: Sunt viri
 portentifici, qui faciunt signa et prodigia. Tandem ABRA-
 HAM CALOVIUS (***) TARNOVIUS (**) CORNELIVS
 A LAPIDE (***) NEMETH (*) IO. HENRICVS, MI-
 C
 CHA-

(***) Sunt, qui putant, quod **τεγατοσκόπος**, quum accentus sit in penultima, non tam significet talem, qui prodigia obseruat, quam eum, qui aliis prodigio conspiciendus proponitur. Ast hi cribro aquam hauriunt. Nam haec vox nulli ita vsurpatur, sed notat eum, qui portenta inspicit, ea interpretatur, ex istorum inspectione futura praedicit, vti monet HENR. STEPHANVS in thes. L. *gracc.* sub *τέρας*. Nec huius sententiae patroni vllum in accentu causae suae praesidium habent. Sic enim **ἀστροσκόπος** notat stellarum contemplatorem, **πυροσκόπος** extispicem, **χειροσκόπος**

ἀστροσκόπος horarum obseruatorem. Quid? ipsi ALEXANDRINI INTERPRETES Deur. XVIII. II. hanc vocem de hariolis et diuinatoribus adhibent.
 (*) In comm. in prophetas posteriores in h. l.
 (**) In **מכרל יופי** in h. l.
 (***) In explicatione litterali, XII. prophet. min. in h. l.
 (*) In bibliis illustratis in h. l.
 (**) In comm. in proph. min. in h. l.
 (***) In comment. in h. l.
 (*) In prophetia sancti prophetae Zachariae explicata.

CHAE LIS. (**) et alii haec verba exponunt *per viros, qui aliquid portendunt, et adumbrant.* En magnam sententiarum et Versionum farraginem !

§. XIII.

Rei cardo vertitur in voce מופת accurata et iusta mentis lance ponderanda. Voces enim si rerum indices sunt, has eo facilius concipiemus, quo magis illae declarantur. Vox מופת descendit iuxta plurimorum philologorum sententiam a radice יפת, quae, vti VALENT. SCHINDLERVS (***) monet, denotat, *demonstravit, probavit* (*). Quanquam radix יפת non amplius occurrit, nec eius significatio ex oraculis diuinis certe determinari potest; attamen eam, si placet, ex Iudaicorum doctorum scriptis aliquo modo colligere possumus. Nam, teste BUXTORFFIO (**) apud eos est מופת demonstratio, probatio: הקט מופתי *sylogismus demonstratiuus: הקטמות מופתיות propositiones demonstratiuae.* Inde, teste EODEM (***) apud Rabbinos est: אין צורך להביא עליהם מופתים להסתמך: non est necesse adducere demonstrationes super ea, ad verificandum ea. Ex his testimoniis apparet, quod radici יפת non incommode significatio probandi, et demonstrandi competat. Hinc מופת notat tale aliquid, quod aliud quid monstrat, probat, euidenter demonstrat.

§. XIV.

(**) In notis ad cod. H.

(***) In Lexico Pentaglotto sub יפת.

(*) FORSTERVS in Lexico suo et CORNELIVS a LAPIDE in comm. in h. l. מופת deducunt a radice יפת *paicher, speciosus fuit*, et simul respiciunt ratione significationis ad פנה *adspexit*, ita vt מופת notaret *adspexit, signum visibile*

de re futura admonens etc. At si tes ita se haberet, ה. tanquam litera seruilis in plurali iuxta §. 33. Gr. D. manere non posset, sed eiici deberet; quum vero ה in מופתים manet, exinde apparet, quod sit litera radicalis radicis יפת.

(**) In Lexico Chald. - Talm. Rabbim. sub מופת.

(***) In Lexico Rabbifico.

§. XIV.

Vox מִוֶּפֶר igitur, si in eius primarium sensum pariter atque vsum inquiramus, notat *signum rei futurae*, seu quod futurum rerum euentum monstrat; et in eo conuenit cum מִוֶּפֶר, quatenus hoc interdum *signum rei futurae* notat (*); sed ab isto discrepat, quatenus *nudum signum, characterem, et memoriale*, simpliciter et nude denotat (**). Eadem ratione graecorum voces τέρας, per quam ordinario Hebraeorum מִוֶּפֶר exprimitur, et σημείον, quae frequentius מִוֶּפֶר designat, se se habent; quarum illa primario, vbi signum denotat, signum rei futurae significat (***) ; haec

(*) Hinc BVXTORFFIVS in Lcx. Hebr. pag. 58. מִוֶּפֶר vertit, quod aliquid euenturum portendit. Conf. 1. Sam. II. 34. Es. XX. 3. XXXVII. 30. XLIV. 25. Ierem. XLIV. 29. Ezech. IV. 3.

(**) Nam מִוֶּפֶר saepius, vti BANGIVS in exercit. de ortu et progressu litterarum 184. annotat, est 1) μνηστυτικόν, cuius ope nobis aliquid in memoriam reuocatur, Exod. XIII. 9. 16. XXXI. 13. Deut. VI. 8. Ios. IV. 6. Ies. XIX. 20. 2) διακριτικόν, quando certae alicuius rei aut personae ab alia dignoscendae nota est. Gen. IV. 15. Num. II. 2. 3) διασηματικόν seu federale Ios. II. 12. Ps. LXXXVI. 17. Ies. LV. 13. 4) Notat etiam vexillum. Ait hae notiones nullibi competunt voci מִוֶּפֶר

(***) Quamobrem HENRICVS STEPHANVS in thes. §. linguae, τέρας reddit peculiari- ter, signum, quo Deus nobis aliquid portendit, praedicit. Haec notio variis exemplis confirma- ri potest. Occurrit ita apud HOMERVM Iliad. p.

Ὅτε πορφύρεν ἴεο θητοῖσι τανύσσῃ
 Ζεὺς δ' ἕρανίδει ΤΕΡΑΣ ἐμμένει ἢ
 πολέμοιο
 Ἡ καὶ χειμῶνος δυσθαλάπτος, ὅς ῥα
 τε ἔργων
 Ἀνθρώπους ἀνέπαυσε ἐπὶ χθονί. --
 Veluti purpuream Irim homini-
 bus cum extendit
 Iupiter, coelitus signum vt sit vel
 belli
 Vel etiam hiemis grauis, quae sa-
 ne ab operibus
 Homines quiescere facit super
 terram --
 it, apud EVNDEM. Odyss. O.
 vbi

haec vero notat aliquid, δι ε τα άδηλα καταλαμβάνεται i. e. per quod ea, quae non manifesta sunt, comprehenduntur, vel nudum signum, memoriale, et characterem etc.; interdum tamen sumitur de signo rei futurae (**)

§. XV.

Praeterea bene notandum est, quod מופר non simpliciter solum signum rei futurae, quo euentus rerum futurus designatur, significet; sed denotat etiam tale rei futurae signum, quod rem istam futuram in quadam imagine quasi exhibet; ita, ut typo proxime accedat, quo sensu etiam אור, non frequenter quidem, occurrat (*). Praeclare id monet R. DAVID KIMCHI (**), dicens: המופת ענינו כמו אורת אלנה שמלת אורת נופלת במקומות שלה תפור מלת מופת כמו איש ער גלו באותות ודורות לאורת ברית ולנה תפור כחותם

vbi, postquam aquila volans, et anserem domesticum ex stabulo ereptum ferens vnguibus videbatur; haec verba fundebantur:
 φράζο δὲ, Μενίλαε, διοτρεφές ὄρχα-
 με λαῶν
 'Ei vobis tot' ἴφνη θεός ΤΕΡΑΣ, ἢ
 εἰς αὐτῶ.

Considera iam Menelae generose princeps populorum An nobis hoc ostendit Deus signum, an Tibi ipsi.

Hic itaque de augurio sumitur. Cf. Iliad. d. 308. §. 183. etc. (***) Σημείον aliquando adhibetur pro eo, quod aliquid portentit. e. c. apud AELIANVM in variis hist. Lib. I. Cap. XXIX. καὶ το σημεῖον τῶτο ἱμαντεύατο τῶ

Νικίππῳ τὴν τυρανίδα τὴν μέλλουσαν
 Hoc signum Nicippo, futuram tyrannidem portendit. Exemplum egregium quoque extat apud XENOPHONTEM de Paedia Cyri Lib. I. Cap. VI. §. I. Oxon. edit. etc.

(*) SYRVS INTERPRES hanc vocem in suum idiotismum translata nimirum 727 Matth. XII. 39. et XVI. 4. ita adhibet, vbi non incommode typum notat. Nam miraculum circa Ionam factum simul adumbrabat sepulturam et resurrectionem christi. (***) In ספר שורשים sub radice יפת.

באותם המקומות וברומיהם מופת כי המופת הוה
 דבר נראה להאמין בו דבר כיוצא בו שעתיד להראות
 ומלא אות הכות גם כן בזה הענין אלה שפעמים
 מופת *idem* i. e. Vox מופת i. e. Vox מופת
 : מופת *idem* i. e. Vox מופת i. e. Vox מופת
significat ac אור; nisi quod vox אור *fit in talibus locis,*
ubi non potest esse מופת e. c. Vnusquisque super vexil-
 lum suum in signis (***) . Et erit in signum foede-
 ris (*) *In his et similibus locis non potest esse significatio מופת.*
Nam מופת tale aliquid est, quod videtur, ut per illud certum
fiat aliud quiddam simile ei, quod adhuc videbitur. אור in
eadem quidem significatione occurrit: ast interdum notat tan-
tum signum; quo sensu מופת non adhibetur. Ex hoc R.
 DAVIDIS KIMCHII effato facile colligi potest, quod
 מופת, *idem* propemodum, ac typus, valeat.

§. XVI.

Neque vero in sententia R. KIMCHI acquiesci-
 mus; sed oracula diuina consulimus, ut exinde hu-
 ius notionis exempla omni exceptione maiora arces-
 feremus. Non obscura profecto huius significationis
 vestigia in scriptura sacra inueniuntur. Verum qua-
 tuor tantum loca satis praeclara in medium profera-
 mus; Extant haec exempla in vaticiniis Ezechie-
 lis (**); et ipse Ezechiel tale מופת erat. Nam quum
 ille (***) diuino mandato, vasis transmigrationis in-
 terdiu coram populo paratis, e loco suo in alium
 transmigrari, et iuxta migrationis processum noctu
 egredi deberet: quum parietem transfodere et per
 partem parietis transfossam et collapsam in conspe-
 ctu populi egredi atque sarcinam suam humeris coe-
 ca

C 3

(***) Num. II. 2.

(*) Gen. XVII. II.

(**) Ezech. XII. 6. II. XXIV.

24. 27.

(***) Ezech. XII.

ca nocte, portare iuberetur : quum faciem suam, ne terram adspiceret, operire teneretur : Deus huius actionis rationem addebat (*): כימות נתיך לכות ישראל: *Nam dedite in portentum domui Israelis; quorum verborum sensus statim his verbis (**)* clarius exponitur אני מופתכם כאשר עשיתי כו יעשה להם בגולה: *אני בשכי ילכו: i. e. sum vestrum portentum ut ego feci, sic fiet illis, in transmigrationem et in captiuitatem ibunt, Quis est quaeſo, quin hanc fugam et transmigrationem Ezechielis typicam fuisse cognoscat? Nam genuinus laudatorum verborum sensus hic est: Tuis factis, Ezechiel, ostendere volo, quid Iudaeis sit euenturum, ita ut eorum, quae ipsis, praesertim illorum regi Zedekia reuera obtingent, vitam quasi imaginem in te ipso exhibeas, et exemplo tuo praemonstres, quod rex Zedekias, (ad quem haec comminatio inprimis pertinebat (**)) appropinquante Nebucadnezare, cum populo et quidam noctu per muros transfossos fugam sui moliturus (***) et quod captus et oculis suis priuatus (*) in Babyloniam cum sub.*

(*) v. 6.

(**) v. II.

(**) *Ezech. XII. 10. 12.* Quod etiam R. ABENDANA in *אני מכלל ופי* his verbis recte annotat: יהיה זה רמז ומשל הצדקיותו מלך יהודה שיצא לירדה מרושלים בורח מהכשדים כמו שכתוב ויברתו ויצאו לירדה מן העיר. *Hoc est signum et parabola (typus) Zedekiae regi Iudae, quod egrederetur noctu Hierosolyma fugiens a Chaldaeis, quemadmodum scriptum est Ier. XXXIX. 4. et fugiebant et egrediebantur noctu ex vrbe.*

(***) Ier. XXXIX. 4. 5. 6. 2. Reg. XXV. 4.

(*) Ier. XXXIX. v. 7. Hoc apud Ezechielem per *faciei velamen* indicatur. Haec loquendi ratio alias quoque est *mortis destinatum et condemnatum.* Estb. VII. 8. Sic apud EVRIPIDEM in *Hecuba*, occurrit, vbi Polyxena morti destinata Vlyffem alloquebatur:

Κεμίξ' ὄδυσσεύ μ' ἀμφιδείξ καὶ πεί-
 πλοῖς
 Ως πρὶν σφαιγεῖται γ' ἐκτέττα κα-
 δ' ἔλατ
 θρήνοισι ματρός, τὴν δ' ἐπ' ἐκτέττα
 γόοισι.

Me

subditis miserabilem in modum abducatur. Vt vero Zedekias et eius subditi de eo magis conuincantur, ipsis dicas velim, quod Tu sis ille, qui mandato diuino eorum transmigrationem his factis adumbraret. Praeter hanc actionem typicam ea quoque notatu perquam digna est, quam EZECHIELIS capite XXIV. relatu legimus, et ob quam ille expresse מופת vocatur. Nam dum Ezechiel ob vxorem, oculorum delictum et desiderium, ipsi ereptam, nulla doloris interni externa signa edere, nec luctum publicum instituire debebat, adumbrabat ille statum Iudaeorum, quo ob templum ipsis ereptum, et ob liberos interfectos magno quidem perfunderentur dolore; quem tamen, nisi ipsi hostes magis irritare vellent, per externum et publicum luctum manifestare non deberent. Hinc expresse dicitur מופת. Nam de eo dicitur (**)
והיה יחשקאל לכם למופת ככור אשר עשרו
תעשו בכואתו וידעתם כי אני ארוני יחורו.
Et erit Ezechiel vobis in portentum iuxta omnia, quae fecit, facietis, cum veniet illud; et cognoscetis, quod ego sim Dominus Iehoua; quae verba ex parte paullo post (***) magna cum emphasi rapetuntur: ודיית להם למופת et eris illis in portentum i. e. Tunc omnino intelliget, quod Tu vera huius rei imago fueris, et quod umbra cum veritate accurate conueniat. Quid itaque certius, quid cla-

Me duc Vlysses, obuoluens caput peplis	XIV. 3. 4. Leu. XIII. 45. Mich. III. 7. Ezech. XXIV. 17. 22.
Nam antequam maeter, conta- besco pectore	Haec quidem ad Zedekiam qua- drant; Verum tamen Ezechiel per faciei velamen praecosten- debat primario, Zedekiam o- culis priuatum iri, vt terram adspicere non possët.
Prae luctu matris, eamque in super neco ploratibus.	(**) Cap. XXIV. 24.
Haec phrafsis quoque erat illorum, qui mortem alterius, vel suam calamitatem et ignominiam lu- gebant. 2. Sam. XV. 30. Ier.	(***) vers 27.

clarius est, quam quod מופת tale rei futurae signum notet, quod simul huius rei futurae imaginem exhibeat?

§. XVII.

Praeterea מופת notat signum, quod admirationem excitat, miraculum, prodigium (*); in quo cum voce אור, quae non raro miraculum denotare solet (**), rursus convenit. Id etiam accidit Graecorum vocibus τέρας (***) et σημεῖον (*), quae haud infrequenter sibi inuicem respondent (**). Non ignoramus quidem, quod אור et מופת, per particulam disiunctiuam או, tanquam generalius et specialius, minus et magis mirandum, a se inuicem discernantur (***) ; neque vero tamen negare possumus, quod אור et מופת saepius coniungantur (*). Quid? אור et מופת pro

(*) Exod. VII. 3. XI. 9. 10. coll. Exod. III. 20. Idem valet ac פלא

(**) Exod. IV. 8. 17. 30. Ios. XXIV. 17. Pf. LXXVIII. 43.

(***) Τέρας frequenter denotat miraculum, prodigium, ostentum. Vid. HENRICVS STEPHANVS in thesauro linguae Gr. coll. Matth. XXIV. 24. etc. Ita adhibetur a LXX. interpretibus in locis n. (*) cit. Hinc SYRVS INTERPRES τέρατα Iob. IV. 48. 2. Theff. II. 9. per $\int^{\rho} \text{L}^{\rho} \text{Q}^{\rho} \text{L}^{\rho}$ miracula exprimit.

(*) Matth. XII. 38. 39. XVI. 1. Marc. VIII. 11. 12. Apoc. XII. 1. Io. III. 2. XI. 16. Cap. XI. 47. etc. Ita occurrit etiam apud profanos scriptores.

(**) AMMONIVS περὶ ὁμοίων καὶ διαφορῶν λέξεων de similibus et differentibus vocabulis sub τέρας hanc differentiam inter τέρας et σημεῖον obseruat :

Τέρας σημεῖον διαφέρει τὸ μὴ γὰρ τέρας παρὰ φύσιν γίνεται τὸ δὲ σημεῖον παρὰ φύσιν γίνεται ;

Nihilominus hae voces saepius coniunguntur et vtraque notat miraculum. Hinc etiam fit, ut SYRVS INTERPRES σημεῖα et τέρατα vertat solum $\int^{\rho} \text{L}^{\rho} \text{Q}^{\rho} \text{L}^{\rho}$ signa, miracula Matth. XXIV. 24. ; et per $\int^{\rho} \text{L}^{\rho} \text{Q}^{\rho} \text{L}^{\rho}$ virtutes prodigia Act. II. 22.

(***) Deut. XIII. 1.

(*) Exod. VII. 3. Deut. IV.

pro se inuicem substituantur. Nam signum miraculosum regi Hiskiae datum, quod apud IESAIAM (**), et in II. libro regum (***) per מופת exprimitur: in libro II. Paralip. מופת vocatur (*). Nec pede sicco id praetereundum est, quod SEPTVAGINTA, vt vocari solent, INTERPRETES מופת, siue nude per σημεῖον (**), siue per σημεῖον et τέρας simul interpretati sint (***). Id igitur certitudinem prae se fert, quod מופת etiam significet miraculum. In specie מופת denotat exemplum miraculosum, quod in animis hominum, vt MART. GEIERVS (*) monet, admirationem excitat; et hominibus tribuitur, qui siue ob inconuetam fortunam et statum maxime florentem, siue ob inconuetam calamitatem prae aliis conspicui sunt, quosque alii miraculi et prodigii instar vel mirantur vel etiam detestantur. Ita David ob casus aduersissimos prae aliis conspicuus, se מופת appellat, dicens: **וְלִרְבִּי־סִמָּן** sicut prodigium multis factus sum (**); vbi SYRVS INTERPRES pro מופת adhibet **אִמְרָה** admiratio, stupor factus sum multis. Bono sensu מופת de eximio viro vsurpatur; prout teste BVXTORFIO (***) Ebraeorum doctores virum egregium, מופת הדרור prodigium seculi nominare solent.

§. XVIII.

Euolutis vocis מופת notionibus, vterius disquirimus, quid tota locutio מופת אנשי significet.

D

Haec

34. VI. 22. VII. 19. Neb. IX. 10.	(***) Exod. VII. 9. XI. 9. 10.
Pf. CXXXV. 9. Deut. XXXIV.	(*) In commentario in Pf.
II. etc.	LXXI. 7.
(**) Cap. XXXVIII. 7.	(**) Psalm LI. 7.
(**) Cap. XX. 8.	(***) In Lexico Chald. Talva.
(*) Cap. XXXII. 24.	Rabb. sub מופת
(**) 2. Chron. XXXII. 24.	

Haec nomina sunt inuicem constructa ; quum vero uti b. IO. ANDR. DANZIUS (*) annotauit, nominum inuicem constructorum modo prius modo posterius vim habet adiectiui (**), in genere notamus, quod hic posterius, nempe מופת adiectiue sumi possit; ita ut verba אנשי מופת denotent viros portentosos, prodigiosos, miraculosos. Deinde obseruemus necesse est, quo in specie vox איש, quando, ut IACOBI WEL- LERI verbis (***) utar, notat subiectum respectu alius cuius accidentis, non sit simpliciter vir, sed vir emi- nens, excellens, caeteros in aliqua re superans. Sic איש מלחמה (*) denotat, virum bellicosum, belligerandi peritis- simum, et איש מכאבד (***) virum afflictissimum. Quae cum ita sint, locutio אנשי מופת tales connotat, qui prae caeteris miraculosi sunt, aut qui aliquid futuri in imagine quasi praeclare portendunt atque adumbrant.

§. XIX.

Quum itaque constat, quid haec loquendi ratio in genere inuoluat, omnino nostrum est, quid ista hoc in loco sibi velit, demonstrare. Illa nimirum non indicat solum, quod Iosua, sacerdos magnus, et reliqui sacerdotes, vel ob varios casus, vel ob tem- plum, post magnas difficultates superatas, per manus eorum reaedificatum, vel ob cultum diuinum Leuiticum longo interuallo intermissum eorum ope- ra rursus restauratum, instar prodigii in animis hominum admirationem excitarint, sed quod isti,

(*) In interpretis §. 26. p. 26. pl. ed.

(**) e. c. Genes. III. v. 21. כתורה עור tunicae pelliceae, it. לחם שעורים panis hor- daceus. Iud. VII. 13.

(***) In comm. ad Ies. LIII. conferrī etiam potest SALOM. GLASSIUS Phil. sacr. lib. III. tr. I. Can. XXXIV.

(*) I. Sam. XVI. 18.

(**) Ies. LIII. 3.

testibus ABR. CALOVIO, (*) TARNOVIO, (**) MARCKIO, (***) NEMETHO, (*) IO. HENR. MICHAELI (**), simul et inprimis futuram aliquam rem, nempe Christi sacerdotium et cultum N. T. spiritua-lem, actionibus suis a Deo praescriptis, adumbrarint atque praefigurarint.

§. XX.

Hancce sententiam reliquis omnibus palmam praeripere, sole meridiano clarius est. Nam primo ea percommodum gignit sensum, qui se ita habet: *Ne illud committas, Iosua, ut in hoc rursus instituto sacerdotio Leuitico tantum haereas; sed contempleris quae so cum reliquis sacerdotibus, sub istius umbris, verum N. T. sacerdotem. Nam vos ipsi istum actionibus vestris diuino instituto adumbratis.* Deinde ista scopo prophetae conuenientissima est. Nam quemadmodum vates diuinus non solum sacerdotes et reliquos Iudaeos ad cultum diuinum Leuiticum restaurandum excitabat; sed eos ab isto etiam ad cultum N. T. spiritualem, tanquam ab umbra ad veritatem deducebat: ita in specie indicabat, quod Iosua, collegarum caput, templum restaurans typum Christi, templum spirituale s. ecclesiam aedificaturi, gesserit; id, quod etiam praeter HIERONYMUM, (***) TERTULLIANUM (*) IVSTINUM MARTYREM (**) EVSEBIUM (***) vtiliter assumfit. Nam dicit ille: *ὁ δε ἐν προφήτῃ ἰησοῦς ὁ ἱερεὺς ὁ μέγας τῆς ἀπὸ βαβυλωνῶνος ἐπὶ τῆ ἱερουσαλὴμ ἐπανόδοι προέστη, δειγμα*
Φέ-

(*) *In bibliis illustratis* in h. l.

(**) *In comm.* in h. l.

(***) *In comm.* in h. l.

(*) *In b. l.*

(**) *In notis* ad h. l.

(***) *In Zach.* in h. l.

(*) *Lib. III. adu. Marcionem* p. m. 199. qui hanc rem bene pertractauit.

(**) *In dialog. cum Tryphone Iudaeo* pag. 343.

(***) *In demonst. Euang. lib. IV.* pag. 196.

Φέρων καὶ αὐτὸς Ἰησοῦ τῷ Σωτῆρος ἡμῶν, ὃν ἔχομεν ἱερεῖα μέγαν διελθούσα εἰς ἄβραγας. i. e. At vero, qui apud prophetam est Iesus sacerdos magnus redeuntibus de Babylone in Ierusalem praefuit, signum ipse ferens Iesu saluatoris nostri, quem habemus sacerdotem magnum, qui coelos ipsos penetravit. Et iterum (*): ὡς Ἰησοῦς ὁ τῷ Ἰωσεδεκ ὁ ἱερεὺς μέγας εἰκόνα καὶ τύπον ἔφερε τῷ Σωτῆρος ἡμῶν. κ. τ. λ. i. e. quod Iesus filius Iosedeck imaginem et figuram gesit saluatoris nostri. Praeterea nostra sententia tale aliquid exhibet, quod sacerdotibus expresse competebat. Nam umbrae supracaelestium ministrabant (**). Adumbrabant ipsi Messiam. Tandem nostrae sententiae non exiguum addunt pondus, verba Davidis (***) על כן משחך אלוהים אלוהים i. e. propterea unxit te, o Deus, Deus tuus oleo laetitiae prae sociis tuis. Vbi summo N. T. sacerdoti focii, nimirum praesertim apostoli et credentes adiunguntur, quos sacerdotes V. T. non obscure praefigurabant.

§. XXI.

Id igitur satis certum est, quod per Iosuaam, filium Iozadaki, et per socios eius, reliqui sacerdotes intelligantur: quod hi socii sub Iosuae inspectione cultum diuinum simul cum eo administrauerint: quod his actionibus Messiam praeclare et exacte praefigurarint. Et his nos Tibi, beneuole lector, commendamus. Vale et laboribus nostris faue.

הוֹשֵׁעַ לְבַע

(*) Ibid.

(**) Pf. XLV. 8.

(**) ad Hebr. VIII. 5.

CORRIGENDA.

Pag. 10. lin. 8. pro *meum lege meam*, pag. 14. lin. 13. pro *יחוח* lege *יחוח* et lin. 30. ה in *בית* abice. pag. 14. in notis col. 1. lin. 5. abice (***) *Ter. XXXIII. 5.* et col. 2. lin. 1. eiccu *lef. IV. 2.* et lin. 2. abice *Ter. XXXIII. 16.* pag. 17. lin. 12. pro (*) pone (***) et lin. 14. pro (***) pone (*). pag. 17. in notis col. 11. lin. 9. abice notam (**), et lin. 10. pro (***) , substitue (**). pag. 21. lin. 3. pro *ומלת* lege *מלת* et pro *הבוא* lege *הבוא* it. pag. 15. lin. 19. pro quem lege quam.

Cetera, quae forsitan supersunt, beneuolus lector amice crederet.

ED-Beg. 2002

01 A 6729

Retra

Mi. 46

ז"י ז 21

DISSERTATIO PHILOLOGICA

QVA EX
ZACH. III. 8.

IOSVAM SVMMVM
IVDAEORVM SACERDOTEM
EIVSDEMQVE SOCIOS

אנשי מופת
APPELLATOS
SISTIT

EAMQVE
DIVINA ANNVENTE GRATIA
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO
DOMINO
GVILIELMO HENRICO

DVCE SAXONIAE IVLIACI CLIVIAE MONTIVM AN-
GARIAE ET WESTPHALIAE COMITE SAYNAE ET
WITGENSTEINII RELIQA
BENEVOLO SVPERIORVM INDVLTIV
IN ACADEMIA SALANA

DIE XIX. APRIL. MDCCXLI.
MODESTO ERVDITORVM EXAMINI
SVBIICIT

P R A E S E S
M. IOSEPH. CHRISTOPH. WERNER

EISENBERGENSIS
RESPONDENTE
MICHAELE GEYWITZ
VLMA - SVEVO.

IENAE LITTERIS SCHILLIANIS.

